

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2017:43

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2

Mellan två gravfält i Stora Skårby

Furingstad 49:1–2, Stora Skårby 3:1,
Furingstad socken, Norrköpings kommun,
Östergötland

Johnny Rönngren

Lst dnr 431-3398-2017

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2017:43

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2

Mellan två gravfält i Stora Skårby

Furingstad 49:1–2, Stora Skårby 3:1,
Furingstad socken, Norrköpings kommun,
Östergötland

Johnny Rönngren

Lst dnr 431-3398-2017

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:43

Författare Johnny Rönngren

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Schaktning utförd på höjden. Gravfältet Furingstad 49:1 är belägen bland träden som syns till höger på bilden. Foto från norr.

Foto Om inte annat anges är fotografierna tagna av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och frågeställningar.....	7
Metod.....	7
Resultat	11
Tolkning	11
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	13
Bilagor	16
Bilaga 1. Schakttabell	16

Figur 1. Karta över västra delen av Vikbolandet med den aktuella utredningsplatsen markerad med svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Mellan två gravfält (Furingstad 49:1–2) skulle en tomtavstyckning ske, varför Arkeologgruppen i Örebro AB utförde en arkeologisk utredning etapp 2 av ytan. Området som var cirka 3 000 kvadratmeter låg på en höjd med sydöstsluttning. Sjutton schakt om sammanlagt 390 kvadratmeter grävdes, inget av antikvariskt intresse påträffades.

Ytan för utredningsområdet har inte utgjort ett attraktivt gravläge till skillnad från lägena för gravfälten Furingstad 49:1 och 49:2, vilka är belägna på höjdens sydvästsluttning med vidsträckt utsikt över landskapet.

Inledning

Arkeologgruppen i Örebro AB fick i uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland län att utföra en arkeologisk utredning etapp 2 i samband med en tomtavstyckning i Skårby gård, Furingstad socken. Platsen för tomtavstyckningen låg mellan två gravfält (Furingstad 49:1–2) och det ansågs som möjligt att fler gravar eller aktiviteter som kan kopplas till gravfältet fanns inom ytan. Syftet med den arkeologiska utredningen var därför att undersöka huruvida fornlämning kunde komma att beröras av en planerad byggnation inom avstyckningen.

Utredningsområdet var cirka 3 000 kvadratmeter stort och utgjordes av en gräsvall som låg i en sydöstsluttning. Fältarbetet utfördes den 26 maj år 2017.

Bakgrund och kulturmiljö

Stora Skårby är lokaliserad i östra delen av Vikbolandet, i ett vidsträckt odlingslandskap som är känt för höra till de fornlämningsrikaste delarna av Östergötland. Majoriteten av de registrerade fornlämningarna i Furingstad socken utgörs av gravfält och stensättningar, men även hållristningar och runstenar är registrerade inom socknen. Gravarna är lokaliserade på höjder invid de moderna gårdslägena. Detsamma kan man säga om fornlämningsbilden för området kring Skårby.

Vid storskiftet år 1786 upprättades en karta vars ägo gränser än idag är i stort sett oförändrade. Vid storskiftet samlade man ihop byns gårdar som tidigare var splittrade i två enheter (se Geometrisk avmätning 1636). Byn som bestod av fem gårdar bildade tillsammans två kronoskattehemman. De två hemmanen placerades på varsin sida om en byväg och kom att kallas för norra respektive södra gården.

Utredningsområdet var beläget på en höjd cirka 200 meter nordöst om bytomterna. Höjdens södra och västra delar består av åkermark medan skog täcker norra och östra delen. De nuvarande ägarna kallar platsen för utredningsområdet för "täppan".

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan över Skårby med omgivande fornlämningsbild, utredningsområdet markerat med svart ram. Skala 1:10 000.

Gravfältet Furingstad 49:1 är 100x40 meter stort och beläget på en tämligen brant sydvästsluttnings som idag nyttjas som fårhage. Gravarna utgörs av cirka 20 runda stensättningar, 4–10 meter i diameter, kraftigt övertorvade. Ett flertal av de synliga stensättningarna har kantkedja. Den största har även en mittblocksten på 1–1,5 meter. Närmare toppen av höjden återfinns resterna efter gravfältet 49:2, vilket är tämligen skadat av täckverksamhet. Området var vid utredningstillfället även slyigt och tät skog växte i området, vilket gjorde gravarna svåra att observera. Enligt Fornsök finns inom en yta av 40x25 meter fyra stensättningar och två resta stenar.

År 1786 utgjordes ytan för utredningsområdets norra del av skog hörande till södergården. Mitt i skogen fanns även en liten åkerlapp (se nr 60 i storskifteskartan), beskriven som en liten täppa med lindvall och rösen. Södra delen av utredningsområdet utgjordes av åkermark till den norra gården.

År 1858 är gårdstrukturen densamma. Hela utredningsområdet har vid denna tid uppodlats och beskrivs bestå av sandmylla i norr på höjden med lerjord i söder.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra i vilken utsträckning det förekom fornlämningar inom utredningsområdet. Utredningen skulle utgöra ett planeringsunderlag inför den fortsatta hanteringen av ärendet. Den arkeologiska utredningen skulle omfatta:

- *utredningsgrävning för att fastställa karaktären av eventuella fornlämningar.*

Metod

Fältarbetet utfördes som en utredningsgrävning etapp 2, vilket innebar att sökschakt placerades jämnt spridda över ytan. Schakten grävdes, med grävmaskin, mellan 10–15 meter långa med en skopbredd på 1,6 meter. De grävdes skiktvis ner till naturlig marknivå. Sjutton schakt om sammanlagt 390 kvadratmeter grävdes. De dokumenterades skriftligt och fotograferades. Alla inmätningar av schakt ritades för hand.

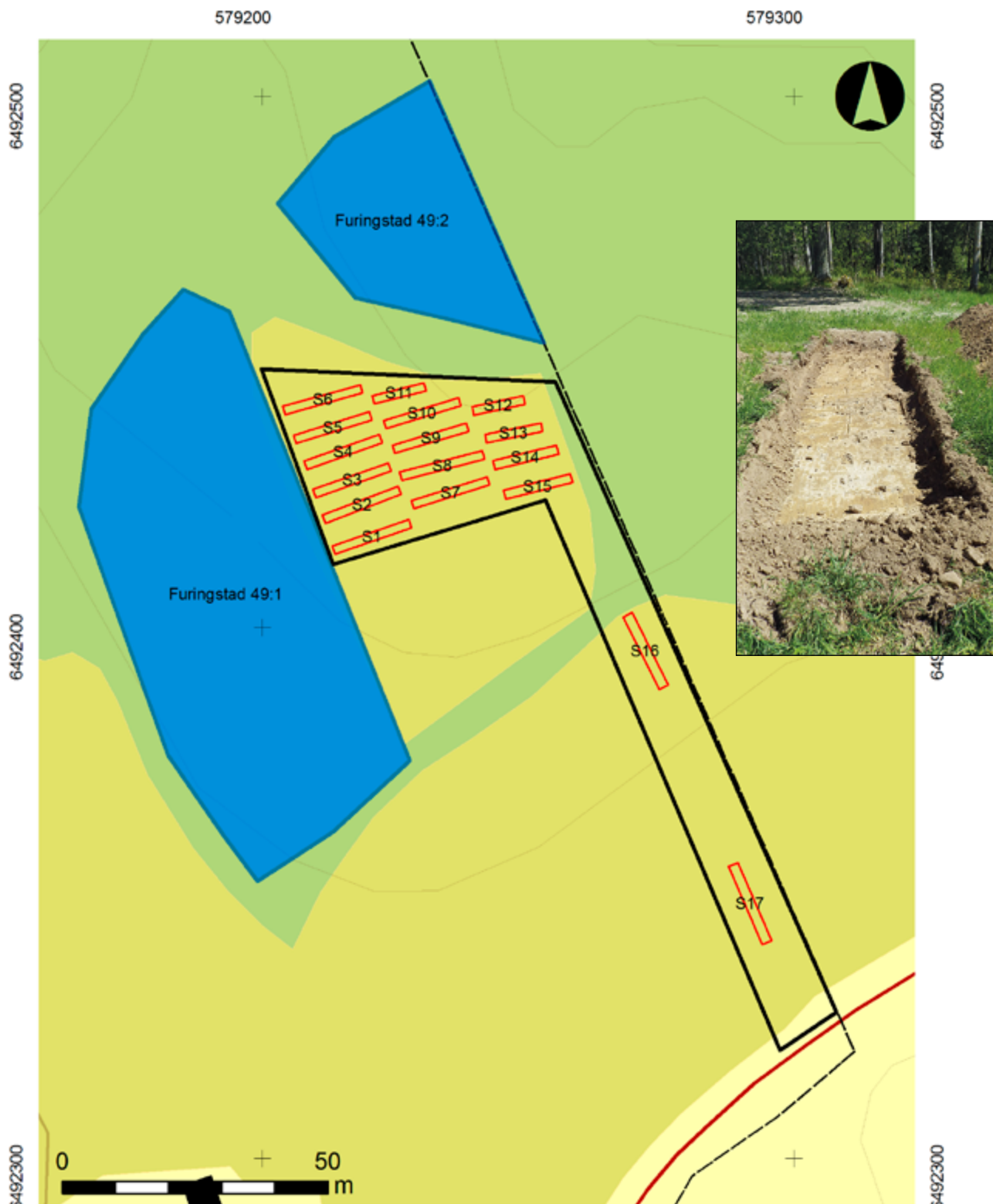
Arbetet utfördes den 26 maj år 2017 av Johnny Rönngren.

Figur 3. I bakgrunden syns kartan som ritades i samband med storskiftet i Stora Skårby år 1786. Under denna tid utgjordes den södra delen av utredningsområdet av åkermark och skogsmark fanns i norr. Norra gårdens tomter syns i bildens nedre vänstra hörn. Skala 1:2 000.

Figur 4. Utdrag ur karta som upprättades i samband med laga skifte år 1858. I stort sett hela utredningsområdet utgjordes då av åkermark. Skala 1:2 000.

Figur 5. Schaktplan som visar schaktens läge inom utredningsområdet. Femton schakt för-lades på höjden där bostadshus var planerade, två schakt grävdes i söder där en infartsväg skulle anläggas. Skala 1:1 000.

Figur 6 (infälld). Utredningsschakt nummer 12. Tunt matjordslager om 0,1–0,15 meter följt av finkornig moränsand. Sammanlagt grävdes sjutton schakt. Foto från väster

Resultat

Vid fältarbetet grävdes sjutton schakt om sammanlagt 390 kvadratmeter, inget av antikvariskt intresse påträffades.

Huvuddelen av schakten koncentrerades kring höjdplatån där bostadsbyggnaderna skulle uppföras. Här utgjordes marken av ett matjordslager som var 0,05–0,35 meter tjockt, där matjorden var tunnast i den mellersta raden (schakt 7–11) som även utgjorde en lokal förhöjning på platån. Den naturliga marken utgjordes av en kompakt sandinblandad silt förutom i områdets östra del där marken bestod av finkornig moränsand. Troligen var det denna finkorniga moränsand som man grävt efter då man täktat i området.

Nedanför höjden grävdes två schakt (schakt 16 och 17) i den låglänta terrängen. Två lager av matjord påträffades i schakten där det övre var 0,2 meter tjockt, och det nedre var ett mer lerinblandat matjordslager som var 0,1–0,15 meter tjockt. Under matjorden var ett lager med ler-silt vid 0,5 meters djup.

Som nämnts ovan påträffades inga arkeologiska lämningar. Det fanns inte heller några spår efter odling såsom plogspår eller förekomst av tegelkross, keramikskärvor eller hästkosömmar i matjorden, vilket annars brukar påträffas vid grävning inom åkrar som brukats under en lång period.

Tolkning

Ytan för utredningsområdet har inte berörts av aktiviteter som kan kopplas till de två intilliggande gravfälten (Furingstad 49:1–2), vare sig i form av gravar eller som en aktivitetsyta där ceremonier i anslutning till gravfälten ägt rum.

Trots sin omedelbara närhet till det större gravfältet Furingstad 49:1 är ytan för utredningsområdet topografiskt avskild från gravfältet av ett krön som bryter sikten däremellan. Därmed finns en naturlig avgränsning mot utredningsområdets västra sida där sydvästslänten planar ut och marken istället sluttar åt sydöst. Från gravfältet Furingstad 49:1 har man en vidsträckt utsikt över odlingslandskapet, och man ser även de andra stensättningarna inom gravfältet. Detsamma kan man inte säga då man ställer sig mitt i utredningsområdet där utsikten snabbt försvinner bakom höjdrönet när man rör sig österut i området. Inte heller syns gravfältet förrän man ställer sig på utredningsområdets västra kant.

Gravfältet Furingstad 49:2 var svårt skadat av senare tiders sand- och grustäckning och stora gropar om 10–20 meter i diameter var grävda, kantade av uppslängda stenar. Området var slygt med tät björkskog vilket försvårade identifierande av gravar inom ytan. Platsen för gravfältet var centrerat runt en mindre uppskjutande bergshöjd

Figur 7. Vy över utredningsområdet. Jämte den östra skogskanten skulle en infartsväg anläggas upp till bostaden uppe på höjden där en grävmaskin står i bild. I bildens vänstra del syns en skogsdunge där gravfältet Furingstad 49:1 är beläget. Foto från sydöst av Johnny Rönngren.

som utgjorde den högsta punkten på området. I fornlämningsbeskrivningen över gravfältet görs en notering där man ställer sig undrande till om de båda gravfälten har varit sammanbundna med varandra. Det föreliggande resultatet pekar således på att de inte varit det utan varit koncentrerade till två enskilda lokaler, Furingstad 49:1 till den branta sydvästslänten, och Furingstad 49:2 kring en lokalt uppskjutande bergshöjd.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Utredningens syfte var att klargöra huruvida fornlämning kunde komma att beröras av planerad exploatering av området. Resultatet från fältarbetet visade att inga arkeologiska lämningar påträffades inom utredningsområdet, varför det bedöms att fornlämning ej berörs.

Arkeologgruppen anser att utredningen därmed motsvarar undersökningsplanen och att resultatet kan användas som underlag för fortsatt planering av ärendet.

Referenser

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Geometrisk ägoavmätning, 1636. Akt D24-10:d4:186 135.

Stora Skårby nr 1-2. Lantmeteristyrelsens arkiv.

Storskifte, 1786. Akt D24-10:1. Stora Skårby nr 1-2. Lantmäteristyrelsens arkiv.

Laga skifte, 1858. Akt 05-fur-42. Stora Skårby. Lantmäterimyndighetens arkiv.

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Östergötland
Kommun	Norrköping
Landskap	Östergötland
Socken	Furingstad
Fastighet	Skårby 3:1

Fornlämningsnummer Furingstad 49:1-2

Lämningstyp

Gravfält

Datering

Järnålder

Typ av undersökning

Utredning etapp 2

Länsstyrelsens beslutsdatum

17-05-24

Länsstyrelsens diarienummer

431-3398-2017

Arkeologgruppens projektnummer

Ag2017_44

Projektledning Johnny Rönngren

Personal Johnny Rönngren

Undersökningstid 20157-05-26

Exploateringsyta 3000 m2

Undersökt yta 390 m2, 243 löpmeter

Inmätningsteknik Manuell inmätning

Koordinatsystem SWEREF 99 TM

Höjdsystem RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
1	15x1,6	0,2-0,4	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter . Schaktets västra del hade djupare matjordslager än östra halvan där matjorden var 0,1 meter tjock.
2	15x1,6	0,2-0,4	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter . Schaktets västra del hade djupare matjordslager än östra halvan där matjorden var 0,1 meter tjock.
3	15x1,6	0,2-0,4	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter . Schaktets västra del hade djupare matjordslager än östra halvan där matjorden var 0,1 meter tjock.
4	15x1,6	0,2-0,4	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter . Schaktets västra del hade djupare matjordslager än östra halvan där matjorden var 0,1 meter tjock.
5	15x1,6	0,2-0,4	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter . Schaktets västra del hade djupare matjordslager än östra halvan där matjorden var 0,1 meter tjock.
6	15x1,6	0,2-0,4	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter . Schaktets västra del hade djupare matjordslager än östra halvan där matjorden var 0,1 meter tjock.
7	15x1,6	0,2-0,3	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter.
8	15x1,6	0,2-0,3	Matjord 0,1-0,25 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter.
9	15x1,6	0,2	Matjord 0,1 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,1 meter .

Schaktnr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
10	15x1,6	0,1	Matjord 0,05-0,1 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,05 meter .
11	10x1,6	0,1	Matjord 0,05 meter djup. Siltinblandad moränsand >0,05 meter . Nästintill obefintligt matjordslager kvar
12	10x1,6	0,2	Matjord 0,1 meter tjock. Finkornig moränsand >0,1 meter tjock.
13	11x1,6	0,2	Matjord 0,1 meter tjock. Finkornig moränsand >0,1 meter tjock.
14	15x1,6	0,3	Matjord 0,2 meter tjock. Finkornig moränsand >0,1 meter tjock.
15	15x1,6	0,3	Matjord 0,2-0,25 meter tjock. Finkornig moränsand >0,1 meter tjock.
16	15x1,6	0,5-0,55	Matjord 0,2-0,25 meter tjock. Lerinblandad matjord 0,1-0,15 meter tjock. Lerjord >0,1 meter. Två matjordslager observerades. Marken nedanför slänten är något mer sank i förhållande till höjden som är torr och väl-dränerad.
17	15x1,6	0,5-0,55	Matjord 0,2-0,25 meter tjock. Lerinblandad matjord 0,1-0,15 meter tjock. Lerjord >0,1 meter. Två matjordslager observerades. Marken nedanför slänten är något mer sank i förhållande till höjden som är torr och väl-dränerad.

